

הבלוג כגשר בין המחקר להוראה במערכת ההשכלה הגבוהה

ליאת ביברמן-שלו¹, מכללת לוינסקי לחינוך



ליאת ביברמן-שלו

המאמר הנוכחי מציג סקירה מקיפה ויישומית על אודות פלטפורמת הבלוג ועל תרומתו של הבלוג למחקר ולהוראה בעשייה האקדמית במקומות שונים בעולם. הבלוג יכול לשמש כמסד לאיסוף ולניתוח נתוני מחקר, כאמצעי לתקשורת ולשיתוף פעולה מחקרי וכפלטפורמה לפרסום אקדמי מהיר הנגיש לקהלים שונים. הבלוג עשוי לתרום גם לקידום קריאה וכתביה אקדמית, לתקשורת בין הלומדים בקורס, להעמקה רפלקטיבית בתכנים הנלמדים ולהערכה חלופית. המאמר מציע להתייחס לבלוג כאל גשר המחבר בין מחקר לבין הוראה והתורם בו-זמנית לקידומם.

פלטפורמה לתקשורת המונים שכן ניתן להציג בו ולפרסם באמצעותו מידע במרחבי האינטרנט תוך שימוש ברשומות כרונולוגיות המוצגות בסדר יורד (מהרשומה החדשה לישנה), ביצירת קישוריות (לינקים) לאתרים ולבלוגים אחרים ובמתן הזדמנות לקוראי הבלוג להגיב למידע המתפרסם בו.⁸ המונח "ובלוג" (Weblog) שהוא הגרסה הארוכה של המונח הרווח בלוג, נהגה לראשונה בשנת 1997

פלטפורמות טכנולוגיות רבות מסוגלות לתרום לקידום ולשיפור ההוראה והלמידה במגוון תחומי דעת אקדמיים^{1,2}. בעשור האחרון אף קיימת באקדמיה מגמה הולכת וגוברת של שילוב פלטפורמות טכנולוגיות במחקר ובהוראה³, שכן שניהם שלובים זה בזה ומפרים זה את זה⁴⁻⁶. מאמר זה מציע להתייחס לפלטפורמות טכנולוגיות, ובייחוד לפלטפורמת הבלוג, כגשר בין המחקר לבין ההוראה באקדמיה, התורם בו-זמנית לקידום איכותם. להלן אציג סקירה עדכנית ויישומית של מחקרים העוסקים באופני השימוש בבלוג במחקר ובהוראה באקדמיה.

מהו בלוג?

בלוג (Blog, יומן רשת) הוא אתר מרשתת (אינטרנט) שבו נכתבות רשומות (פוסטים) העוסקות בחוויות, חידושות ובמאמרים בנושאים שונים. רשומות אלו ניתנות לעיוןם של גולשי האינטרנט לשם קריאה ולשם כתיבת תגובות (טוקבקים). בעלי בלוג נקראים בלוגרים וקהילת בלוגרים נקראת בלוגוספירה⁷. הבלוג מהווה



ד"ר ליאת ביברמן-שלו, מרצה בחוג לחינוך ובתכנית M.Teach במכללת לוינסקי לחינוך, a liatbshalev@gmail.com

מקוונים (למשל מציאת שותפים לפיתוח מחקר או מיזם חדשני, התייעצות של סטודנטים עם סטודנטים אחרים או עם המרצה בסוגיות הנוגעות לקורס או למחקר) וכלי הערכה מעצב (למשל בלוג כפורטפוליו אלקטרוני ליישום הערכה חלופית).

ביחס להשפעות של ניהול בלוג זיהו סים והאו³ שני היבטים: השפעות הבלוג על הישגים/תוצרים אקדמיים והשפעות הבלוג על היבטים רגשיים הנלווים לתהליך הלמידה באקדמיה. ביחס לתוצרים אקדמיים, מצאו החוקרים שניהול בלוג על ידי מרצה או סטודנטים עשוי לתרום ללמידה באמצעות החשיפה לתפישות עולם שונות של הבלוגרים ביחס לסוגיות ולנושאים הנדונים בקורס. הבלוג גם עוזר לסטודנטים להבין טוב יותר את הנושאים הנלמדים, לארגן רעיונות, לגבש ידע, לפתח חשיבה ביקורתית ולספק פתרונות לסוגיות שונות. תרומתו הגדולה של הבלוג היא שהוא מאפשר לסטודנטים לצפות לאורך זמן בשינויים באופן החשיבה שלהם ובמידת ההתקדמות וההתפתחות שלהם בדיסציפלינה שבה הם מתמחים. ביחס להשפעות הבלוג על היבטים רגשיים, הבלוג זוהה כטכנולוגיה ידידותית המאפשרת "אווורו רגשות" לאורך תהליך הלמידה באקדמיה וכפלטפורמה המעלה את תחושת שביעות הרצון של הסטודנטים מן הלמידה. שביעות רצון זו נובעת מהאפשרות לקיים אינטראקציה חברתית עם סטודנטים אחרים באמצעות הבלוג ומהאפשרויות ללמידה של טכנולוגיה לא מוכרת ולחשיפת הפוטנציאל שלה לשימוש עתידי - בתחום ההשכלה ובתחום התעסוקה. עם זאת, בחלק מן המאמרים שסקרו סים והאו נמצאה גם עדות לכך שסטודנטים הביעו אי-נחת מהשימוש בבלוגים עקב סלידה אישית מכתביה, רצון לשמור על פרטיות, משאב הזמן המצומצם, קשיים טכנולוגיים וקושי במתן משוב לעמיתים. במחקרים אחדים שסקרו החוקרים נמצא גם הבדל מגדרי ביחס להעדפת השימוש בבלוגים - סטודנטיות נטו לחוש מאוימות יותר מסטודנטים בכל הנוגע לשימוש בבלוג.

להלן אציג את השימוש בבלוג במחקר ובהוראה באקדמיה ואצביע על האופן שבו הבלוג עשוי לגשר בין השניים.

שילוב הבלוג במחקר באקדמיה

מחקרים העוסקים בשילוב הבלוגים באקדמיה מציעים שהבלוג יכול לשמש כמסד נתונים בעריכת מחקר וכפלטפורמה נגישה לפרסום אקדמי.

הבלוג כמסד נתונים בעריכת מחקר

בלוג עשוי להיות תשתית נוחה ונגישה לאיסוף נתונים לצורכי מחקר נתון. הבלוג מאפשר לחוקר לחפש ולהצליב מידע, לאתר ולקודד קטגוריות ותגיות, להתבונן בראייה אורכית (לאורך זמן) ורוחבית (העמקה בנושא או בקטגוריה) בנושאי מחקר נבחרים ולערוך השוואות בין בלוגים. כך למשל, תוך הישענות על מתודולוגית החקירה האיכותנית, אפשר להשתמש בתוכנות המאחרות מילים שכוחות בבלוגים (דוגמת WordSmith Tools) ובאמצעותן לקודד קטגוריות בהקשר של נושא מחקר מסוים ואוכלוסיית מחקר נבחרת.²⁰

השימוש בבלוג כמסד נתונים שכיח במיוחד בתחומי החינוך ולימודי שפות. בתחום השפות למשל נחקרו באמצעות ניתוח רשומות בלוג תהליכי רכישת שפה שנייה²¹ ותהליכי קריאה וכתביה²². בתחום החינוך, ובייחוד בתחום הכשרת מורים, נמצא

על ידי Jorn Barger באתר Robot Wisdom. בארגר ערך באתר זה רישום (Log) של האינטרנט (Web) על ידי יצירת הפניות לידיעות שפורסמו באתרים אחרים והביע דעתו על הידיעות האלה. המינוח המקוצר בלוג נהגה לראשונה בשנת 1999 על ידי הגולש Peter Merholz ומאז הוא רווח בקרב קהילת גולשי האינטרנט³. השימוש בבלוגים החל לתפוס תאוצה לקראת סוף המאה הקודמת, בעקבות הפעילות של אתרי אינטרנט גדולים (למשל WordPress.com ו-Blogger.com) שהחלו 'לארח' בלוגרים שונים ולספק טכנולוגיות נוחות וידידותיות לניהול ולכתבה של בלוגים גם ללא ידע בתכנות^{10,11}.

נהוג למיין בלוגים לארבעה סוגים: אישי-אינדיבידואלי (יומן רשת: בלוג המהווה מעין יומן אישי מקוון של כותב אחד), אישי-ציבורי (קבוצת תמיכה: בלוג שבו כותבת קבוצה של בלוגרים הדנים בנושאים אישיים), טופיקלי-אינדיבידואלי (טור: בלוג המכיל פרשנות אישית של הבלוגר על נושא חדש המשתנה בכל רשומה ורשומה) וטופיקלי-ציבורי (תוכן משותף: בלוגים קהילתיים העוסקים בנושאים חברתיים מקומיים וגלובליים)¹². מיון שונה מתייחס לסוגות הכתיבה בבלוג, למשל בלוג פילטר שבו המחבר מציג רשומה העוסקת בתכנים המפורסמים באתרים שונים, בלוג רשומה אישית (personal journal) שבו המחבר כותב על חייו, על מחשבותיו ועל רגשותיו, ובלוג רשומות ידע (knowledge logs) שבו המחבר מציג פרסומים אקדמיים עדכניים בתחום דעת מסוים¹³.

המאפיינים המשותפים לכל הבלוגים הם: בעלות אישית (הבלוגר אחראי על הבלוג בכל הנוגע לפרסום ולעריכת התכנים, קביעת זכויות הקוראים ועיצוב הבלוג), מבנה רשומה מקושר (הבלוג מאפשר ליצור קישוריות למידע שמחוץ לבלוג), הצגת העדכונים בבלוג בסדר כרונולוגי יורד (לרוב הרשומה המעודכנת ביותר תופיע בראש העמוד ורשומות מוקדמות יותר תופענה לאחר מכן) וארכיון של רשומות (הבלוג מאפשר לנהל ארכיון של רשומות וליצור מערכת חיפוש מידע בתוך הבלוג על פי קטגוריות ותגיות שונות).

בלוגים באקדמיה

בסקירה רחבה של מחקרים אמפיריים על אודות השימוש בבלוגים באקדמיה, זיהו סים והאו³ שתי קטגוריות מרכזיות: פרופיל שימוש בבלוג והשפעות של ניהול בלוג. ביחס לפרופיל השימוש מצאו החוקרים כי השימוש בבלוג מסוג זה נפוץ בעיקר בתחומי החינוך והכשרת מורים¹⁴⁻¹⁶, בתחומי טכנולוגיות המידע והמדעים¹⁷, מנהל עסקים ומשפטים¹⁸ ולימודי שפות¹⁹.

השימושים השכיחים בבלוגים הם: יומן למידה (learning journal) או רשומון ידע (knowledge log) שמטרתו לאסוף מידע רלוונטי ולבטא את דעתו של הבלוגר על רעיונות העוסקים בתחום או בנושא מסוים (לדוגמה: כתיבת רשומה העוסקת באפשרויות התעסוקה של בוגרי תואר ראשון במשפטים); לתאר, לתעד ולערוך רפלקציה על התנסויות שונות (למשל כתיבת רפלקציה של סטודנטים על אודות תהליך ההתנסות שלהם בהוראה בבית הספר); פלטפורמה להבעת רגשות על אודות תהליך הלמידה באקדמיה או על אודות תכנים של קורס, מרצים וקורסים אחרים (למשל רשומות של דוקטורנטים על אתגרים בתהליך כתיבת המחקר); כלי לעידוד תקשורת ואינטראקציה חברתית במפגשי פנים אל פנים ובמפגשים

גאוגרפיים ודיסציפלינאריים כאחד³². הבלוג אף עשוי להשפיע על שינוי של סגנונות מחקר שמקורם בתרבות דיסציפלינרית אקדמית³³. כך לדוגמה, חוקר במדעי הרוח המורגל בכתיבה יחידנית יכול לשתף קוראים שונים בהתקדמותו בכתיבה או בהתפתחות במחקרו ולקבל תגובות העשויות להעשיר את כתיבתו או את מחקרו.

התועלת של פרסום אקדמי בבלוג עולה גם מהממצא שניהול בלוג אקדמי מעלה את יוקרתו של החוקר-הבלוגר, מרחיב את מידת החשיפה של נושאי מחקריו, מנגיש את ממצאיהם ומקדם את היוקרה הנלווית למוסד האקדמי שאליו

הוא משויך. מובורן ופאט³⁴ - צמד חוקרים-בלוגרים מאוסטרליה ומבריטניה - מיפו 100 בלוגים של חוקרים ומרצים באקדמיה מקנדה, מארצות הברית ומאוסטרליה וזיהו תשע קטגוריות המאפיינות את הכתיבה בבלוגים אקדמיים אלו: עזרה עצמית (ייעוץ לסטודנטים או לחוקרים מתחילים בכל הנוגע להתמודדות עם קשיים אקדמיים שונים), תיאור פרקטיקות אקדמיות (רפלקציה על הפעילות האקדמית של החוקר-הבלוגר), ייעוץ טכני (ייעוץ והכוונה בנוגע לשימוש בטכנולוגיות שונות וחדשות), ביקורת על התרבות האקדמית (היבטים של תחושות שליליות ביחס לביורוקרטיה אקדמית, פוליטיקה באקדמיה, פילוסופיות חינוכיות וכדומה), הפצת מחקר (תקצירים נגישים למחקרים של חוקרים שונים הקשורים למחקרי החוקר-הבלוגר), התפתחות קריירה (ייעוץ לדוקטורנטים ולקהלים שונים בנוגע לדרישות שוק התעסוקה והתפתחות מקצועית אפשרית), רפלקציה אישית (רשומות קשורות לחיי היומיום של החוקר-הבלוגר ואינן קשורות לעבודתו האקדמית), מידע (פרסום סמינרים, הרצאות, כתבות עיתונאיות, הפניות לבלוגים מעניינים אחרים) וייעוץ בנושאי הוראה (הכוונה והדרכה בפרקטיקות הוראה, היבטים פסיכולוגיים בתהליכי הוראה-למידה וניהול כיתה באקדמיה). על בסיס זה, הבלוג משמש כפלטפורמה המאפשרת שילוב בין סוגיות מחקריות לבין מתן ייעוץ ועזרה לסטודנטים. בכך ניהול בלוגים על ידי חוקרים ומרצים באקדמיה מקדם למעשה את ההוראה ואת המחקר כאחד, ועל כן מחזק את התפישה שהבלוג עשוי לגשר בין שניהם.

יש להדגיש כי הבלוג ופלטפורמות טכנולוגיות נוספות של תקשורת המונים אינם מהווים תחליף לתהליך הפרסום האקדמי המסורתי בכתיבת העת ובספרים, אלא הם עשויים להשלים תהליך זה באמצעות הצגה של מידע בצורה מקוונת, מיידית ונגישה (ראו לדוגמה: <http://pressforward.org>). השימוש בבלוג כמדיה חברתית-פרסומית רחבה דורש לערוך חשיבה מושכלת על סמכות, אמון, זכויות מוסריות וזכויות יוצרים³⁵. כך למשל, בדומה לשמירת זכויות יוצרים במאמר המודפס, ניתן לעגן בזכויות יוצרים גם את התכנים המופיעים בבלוג (ראו למשל אתר לשמירת זכויות יוצרים <http://creativecommons.org>). בדומה לאזכור המקורות במאמר המודפס, ניתן ליצור בבלוג קישוריות



כי הבלוג עשוי לשמש מסד נתונים למחקר בנושא של פיתוח זהות מקצועית. כך למשל באוסטרליה²³, בבריטניה ובפינלנד²⁴, במקאו²⁵, בספרד²⁶, בארצות הברית²⁷ ובישראל²⁸ נחקרו בלוגים שניהלו מתכשרים להוראה כדי לבחון את תרומתה של הכתיבה בהם לקידום חשיבה רפלקטיבית על הפרקטיקות שנערכו בשדה ההתנסות. רשומות רפלקטיביות שכאלו ניתנות אחר כך למיפוי, למשל בעזרת הסקמה של קמבר ועמיתיו²⁹. כך משתמע שבנוסף לתרומתו של הבלוג לתהליך הלמידה של הסטודנטים, הוא עשוי לשמש גם ככלי לאיסוף נתונים וכמסד נתונים עשיר במידע, בתפישות עולם ובנקודות מבט בנושאים שונים.

הבלוג כפלטפורמה לפרסום אקדמי

פרסום מאמר בכתב עת יוקרתי ושפיט הנשען על הערכת עמיתים מהווה כיום אחד האמצעים המרכזיים להוספת נדבך חדש של ידע בתחום נתון ולקידום מעמד החוקר באקדמיה. עם זאת, הפרסום בכתבי עת שפיטים הוא תהליך ממושך הנערך לרוב בהתדיינות שבין המחבר לבין צוות מצומצם של שופטים שנבחר על ידי עורכי כתב העת. בעיה נוספת היא שגם לאחר פרסום המאמר בכתב העת, הוא לרוב אינו נגיש לקהל קוראים שמחוץ לעולם האקדמיה, אלא בעיקר לקהילה אקדמית מצומצמת המורכבת מקבוצת חוקרים העוסקים בנושא משותף. לעומת זאת, הבלוג מהווה פלטפורמה מהירה ונגישה לפרסום אקדמי, שכן הוא מאפשר לחוקרים ממקומות שונים בעולם לשתף את חברי קהילת הרשת הגלובלית (אקדמיים ושאינם אקדמיים) במתודולוגיות מחקריות, בתוצאות מחקרים, במסקנות ובהשלכות יישומיות³⁰. פריאם והמינגר³¹ מצאו שהבלוג מאפשר לחוקרי אקדמיה להשמיע את קולם ולהביע את עמדותיהם ורעיונותיהם ביחס לנושאי המחקר שלהם באופן פחות פורמלי מאשר אלו המובעים בערוצי הפרסום המסורתיים. הזמינות והשקיפות של המידע והידע בבלוג מספקות הזדמנויות לאינטראקציה ולשיתופי פעולה בין החוקרים ובין קוראי הבלוג, המבקרים את המידע המפורסם (למשל בהיבטים של תוקף ומהימנות) ומגיבים עליו בזמן אמת. במובן זה, הבלוג מזמן ומאפשר תמיכה בסוגיות מחקריות שונות תוך חציית גבולות

הברית⁴⁹, בהכשרת מורים באוניברסיטה בהונג-קונג¹⁴, במחקר העוסק בשילוב הבלוג בלימודי ספורט ימי באוניברסיטת קליקייני בספרד⁵⁰, במסגרת לימודי B.A. כללי באוניברסיטה במלזיה⁵¹ ובמסגרת הפקולטה למנהל עסקים באוניברסיטה ציבורית בפורטוגל⁵².

אינטראקציה ותקשורת בין לומדים לשם קידום למידה ניתנות ליישום באמצעות מודל הוראת עמיתים (peer-tutoring). על פי מודל זה, זוגות של סטודנטים מחליפים תפקידים בהוראה ובלמידה זה מזה⁵³. לדוגמה, צמד החוקרים הול ודוויסון⁵⁴ בחנו את השימוש בבלוג ככלי להוראת עמיתים במסגרת לימודי מידענות באוניברסיטה באנגליה. החוקרים מצאו עדויות אמפיריות לכך שהבלוג אפשר תמיכת עמיתים באמצעות שיחות מקוונות שנערכו בבלוג בנושא החומר הנלמד וכי סטודנטים שקולם לא נשמע במסגרת ההוראה במליאה, נטו לבטא את עצמם בצורה נרחבת הרבה יותר במסגרת הבלוג. ממצאים אלו זכו לתמיכה גם במחקרים אחרים ובתחומים דיסציפלינריים נוספים, למשל בתחום החינוך⁵⁵ ובתחום הבריאות ומדעי האדם⁵⁶. הבלוג אף עשוי לקדם תקשורת ואינטראקציה בין לומדים בהקשרים לימודיים רב-תרבותיים, כמו למשל בקורסים שמשותפים בהם סטודנטים מתרבויות וממדינות שונות⁵⁷.

קידום תהליך רפלקטיבי: רפלקציה נדרשת כדי לתת משמעות למידע חדש וכדי ליצור למידה מעמיקה. ניתן לקדם תהליכים רפלקטיביים באמצעות כתיבה בבלוג⁵⁸. בהקשר זה, קיים מגוון רחב של מחקרים שנערכו בארצות שונות העוסקים בבלוג כיומן רפלקטיבי, למשל באירלנד⁵⁹, באוסטרליה²¹ וביוון⁶⁰. במחקר שנערך בטייוואן⁶¹ נדרשו סטודנטים להוראה לנהל בלוג רפלקטיבי על תהליך הלמידה שלהם בהכשרה ולבחון כיצד השימוש בבלוג השפיע על ההתפתחות המקצועית שלהם. נמצא כי המתכשרים להוראה דנו במסגרת הבלוג בתיאוריות הוראה-למידה והביעו את עמדתם על ההשלכות היישומיות שלהן. המשתתפים במחקר נטו לראות בבלוג פלטפורמה שימושית לעריכת רפלקציה ולתקשורת בין הסטודנטים. ממצאים אלו זכו לתימוכין גם במחקרים נוספים^{63,62}.

במחקר שנערך באנגליה במסגרת התמחות בתחום המידענות⁵⁴, נדרשו סטודנטים לערוך רפלקציות ברשומות הבלוג ולהגיב במסגרתן להרצאות ולמטלות הערכה. מהרשומות הרפלקטיביות נדרש: א. להיות רלוונטיות להרצאה השבועית, לחומרי הקריאה או לתרגיל פרקטיקום נדרש; ב. לערוך קישורים בין התיאוריה לבין ההתנסות בפרקטיקה; ג. להדגים הבנה או קושי של החומר הנלמד; ד. להצדיק טענות באמצעות קישוריות מהבלוג למקורות מידע ולתימוכין מקוונים והדגמות. נמצא שהכתיבה הרפלקטיבית בבלוג הובילה לכך שהסטודנטים למידענות ראו בבלוג מקור למידע ולקבלת תמיכה מעמיתים לאורך תהליך הלמידה.

קידום הערכה חלופית במסגרת הקורס - הבלוג ככלי הערכה: הבלוג מאפשר למרצה לאבחן את רמות הלמידה השונות של הלומדים בקורס על פי מידת ההשתתפות של כל לומד בבלוג, הן ברמה הכמותית (מספר רשומות ותגובות) והן ברמה האיכותית (איכות התגובות והרשומה, יישום ההמשגות והתיאוריות ברשומה וכדומה)⁶⁴. כך אופן ניהול הבלוג עשוי להוות חלק מתבחיני ההערכה בקורס⁶⁵ והבלוג עשוי לשמש ככלי להערכה חלופית-מעצבת (לעומת הערכה מסכמת באמצעות מבחן או מטלת גמר). המרצה יכול לספק לסטודנטים תגובות המקדמות

למאמרים ולמקורות המידע שאליהם מתייחסת הרשומה המתפרסמת. באופן מיוחד, יש לשמור על היבטים של אתיקה בכתיבת הבלוג. יש להקפיד לשמור על הפרטיות הן של החוקר-הבלוגר והן של הסטודנטים, היות שהמרחב הווירטואלי עשוי לטשטש גבולות של סמכות ושל מרחבים פרטיים-ציבוריים³⁶.

שילוב הבלוג בהוראה באקדמיה

המחקר על תרומתו של הבלוג לקידום תהליכי הוראה באקדמיה נמצא בראשית דרכו¹⁴. מחקרים אחדים מציעים ששילוב הבלוגים בתהליכי הוראה-למידה תורם לגמישות בתהליכי הלמידה ובזמן המוקצה להם, לשיפור בשביעות הרצון מן הלמידה, לשיפור בהישגים האקדמיים, להבנה מעמיקה יותר של הנלמד, לחשיבה מסדר גבוה, לרפלקציה ולשיתוף מרצים ועמיתים בהתנסויות למידה שונות³⁷⁻⁴⁰. להלן הצעה של כמה היבטים שבהם הבלוג עשוי לקדם תהליכי הוראה-למידה באקדמיה.

קידום הקריאה והכתיבה האקדמית: תהליכי הוראה-למידה במסגרות האקדמיות נשענים בדרך כלל על קריאת מאמרים המופיעים כרשימות קריאה בסילבוס הקורס. קשה להביא את הסטודנטים לקרוא חומרים אלו, הכוללים שפה מקצועית והמשגות דיסציפלינריות ייחודיות. הבלוג עשוי להתגבר על בעיה זו: נמצא כי כתיבת רשומה בבלוג שבה הסטודנט מביע את עמדתו על תוכן המאמר וכתיבת תגובות לרשומות שפרסמו סטודנטים עמיתים, מעלה את רמת המוטיבציה של הסטודנטים לקרוא את המאמרים ואף הופכת את הקריאה למהנה, רלוונטית ובעלת הקשר אותנטי ואישי⁴¹. כך למשל נמצא כי רבים מבין הסטודנטים אשר ניהלו בלוג במסגרת קורסים באקדמיה בדקו לעתים תכופות האם הרשומות שלהם זכו לתגובות, דבר שגרם להם עצמם להגיב יותר לרשומות של סטודנטים אחרים⁴². יתרונות הבלוג לקידום קריאה וכתיבה מתבטאים גם באפשרות לכלול בבלוג קישוריות לאתרי מידע רלוונטיים המעשירים את הקריאה ומענגים את הכתיבה⁴³. קישוריות כאלה תורמות גם להצגת תימוכין תקפים ומהימנים. כך למשל נמצא שבאמצעות הבלוג למדו סטודנטים על תהליך פרסום מאמר אקדמי והערכת עמיתים הקשורה בו⁴⁴.

קריאה וכתיבה בבלוג מקדמות גם את תפיסת הידע כמרושת, רב-תחומי וריזומי (מתפשט ומתרחב בצורה רב-ממדית)⁴⁵. בתוך כך הן מאפשרות פיתוח מיומנות של ראייה רב-זוויתית (multiple perspectives) תלוית הקשר גאוגרפי-תרבותי, המהווה אחת מהמיומנויות הנדרשות בעידן הגלובלי⁴⁶. הבלוג אף עשוי לעודד את הסטודנטים לאתר ולגלות מידע, נוסף לזה המופיע במקורות המצוינים בסילבוס הקורס ובמצגות הנלוות להרצאות, ובתוך כך לקדם מיומנויות של קריאה וכתיבה אקדמית עצמאית⁴⁷.

קידום תקשורת בין הלומדים בקורס: חשיבותם של דפוסית תקשורת ואינטראקציה חברתית לקידום תהליכי הלמידה הוכחה זה מכבר⁴⁸. פלטפורמת הבלוג מאפשרת לקיים אינטראקציות חברתיות במסגרות מגוונות של קורסים (למשל קורסים מקוונים ורבי-משותפים). באמצעות הרשומות, התגובות והקישוריות המפורסמות בבלוג ניתן לקדם שיתוף מידע ושיתוף פעולה בין הלומדים ובינם לבין המרצה בקורס. היבטים תקשורתיים אלו זוהו במגוון תחומי דעת אקדמיים ובמגוון ארצות, למשל במחקר העוסק בהכשרת אחיות באוניברסיטת סן-פרנסיסקו בארצות

איכותי בין הידע וההבנה של המרצה לבין הלמידה וההבנה של הסטודנט). המאמר הנוכחי מצביע על כך ששילוב הבלוג בעשייה האקדמית עשוי לקדם בצורה משמעותית ערכים חשובים אלו, בד בבד עם קידום איכות המחקר וההוראה באקדמיה. הפעלת בלוג במסגרת פלטפורמת Moodle הידודותית, הרווחת כיום באקדמיה, עשויה להיות צעד ראשון בהתנסות זו.

דוגמאות לשימוש בבלוגים במערכת ההשכלה הגבוהה בכמה קמפוסים בעולם

<http://www.blogs.hss.ed.ac.uk/guide/using-blogs-in-higher-education/>

בלוג המנוהל על ידי אוניברסיטת אדינבורג בבריטניה ובו מידע על השימוש בבלוג במערכת ההשכלה הגבוהה.

<http://harvardpress.typepad.com/>

בלוג המנוהל על ידי אוניברסיטת הרווארד בארצות הברית, המשמש כתשתית ליחסי ציבור.

<http://universitywebinars.org/the-best-25-higher-ed-blogs-for-college-professionals/>

אתר ובו קישורים ל-25 בלוגים חינוכיים בהקשר של מערכת ההשכלה הגבוהה.

<http://www.edtechmagazine.com/higher/article-2014/05/2014/deans-list-50-must-read-higher-education-technology-blogs>

אתר המכיל קישורים לבלוגים העוסקים בשילוב הטכנולוגיה בהוראה.



1. Green, K., & Gilbert, S. (1995). Great expectations: Content, communications, productivity, and the role of information technology in higher education. *Change*, 27(2), 8-18.
2. Kozma, R. B., & Johnston, J. (1991). The Technological revolution comes to the classroom. *Change*, 23(1), 10-20.
3. Sim, J.W.S., & Hew, K. F. (2010). The use of weblogs in higher education settings: A review of empirical research. *Educational Research Review*, 5, 151-163.

את תהליך הלמידה והמחקר (האישי או המשותף) ובכך לשמש לא רק כמפקח על ביצועי הסטודנטים, אלא גם כתורם לשיפור הביצועים באמצעות זיהוי בעיות במהלך הלמידה/המחקר, מתן משוב על תוצרים ועידוד ללקיחת אחריות על הלמידה. הערכה מעצבת מסוג זה עשויה לקדם את מערכת היחסים שבין המרצה לבין הסטודנטים ובין הסטודנטים לבין עצמם ועשויה ליצור קורס בעל אקלים תומך ויעיל. הבלוג אף מאפשר שיהיו כמה שותפים לתהליך ההערכה, ולכן המרצה אינו מהווה סמכות בלעדית להערכת תהליך או תוצרים שונים במסגרת הקורס. לדוגמה, הערכה בקורס עשויה לשלב גם את שקלול ההערכות של סטודנטים עמיתים, המגיבים בצורה אחראית ומנומקת לרשומות או לתוצרים שונים המוצגים בבלוג⁶⁶.

בהערכת סטודנטים באמצעות הבלוג ניתן לשלב את ההיבטים הבאים: אחזור מידע, הערכת מידע, ארגון המידע, ניתוח המידע, הצגת המידע, אבטחת המידע (אתיקה), שיתוף פעולה ביצירת המידע ומיומנויות של עבודת צוות⁶⁷. הערכה באמצעות הבלוג נתפשת בעיני הסטודנטים כהערכה אותנטית של תהליך הלמידה שלהם, שכן היא מבטאת הלכה למעשה את ההתקדמות וההתפתחות שלהם במהלך הלמידה⁶⁸. קיימת, עם זאת, גם עדות לכך שסטודנטים חלשים נוטים להתנגד לשימוש בבלוג לצורכי הערכה, בעיקר בשל ההתמודדות עם קשיי כתיבה⁶⁹.

סיכום ומסקנות

הבלוג, כמו כל פלטפורמה טכנולוגית אחרת, אינו יכול להיות תחליף לאיש הסגל האקדמי. עם זאת, יש לו יתרונות רבים לקידום ההוראה והמחקר בעשייה האקדמית, כמו למשל קידום קריאה וכתובה אקדמית, איסוף נתונים, פרסום מחקרים, יצירת ידע ושיתופו, תקשורת ואינטראקציה בין מגוון לומדים, חשיבה רפלקטיבית-ביקורתית והערכה חלופית.

שילוב הבלוג בהוראה באקדמיה עשוי לערער גישות חינוכיות מסורתיות והיררכיות הרווחות במערכת ההשכלה הגבוהה⁷⁰. על פי גישות אלו, המרצה-החוקר נתפש כסמכות בלעדית המחזיקה בידע הדיסציפלינרי, ואילו הסטודנטים נתפסים כ'כלי קיבול ריק' שיש לשפוך לתוכו מידע כדי להפוך אותם למומחים בדיסציפלינה. שילוב טכנולוגיות בהוראה ובמחקר באקדמיה הנערך בשיתוף הסטודנטים שהם "ילידים דיגיטליים" (digital natives)⁷¹ עשוי להפוך אותם משומעים סבילים ללומדים הלוקחים באופן אותנטי חלק פעיל בתהליכי מחקר והוראה באקדמיה⁷².

הניסיון לשנות פרדיגמות מסורתיות במחקר ובהוראה באקדמיה דורש משאבים שונים, אך בעיקר תעוזה. שינוי זה אפשרי וחינוי לקידום העשייה האקדמית, ופלטפורמת הבלוג הידודותית עשויה לעודד את הטמעתו. כך לדוגמה, מחקר על השימוש בבלוג בהוראה שנערך באוניברסיטת פקינג בסין, מדינה שבה ההוראה באקדמיה מאופיינת בגישה חינוכית מסורתית והיררכית מאוד, חשף שינוי פרדיגמטי באופן שבו נוהל הקורס, באקלים הקורס ובתחושות חיוביות מצד הסטודנטים לתהליך הלמידה⁷³.

לסיום, העשייה האקדמית כוללת ארבעה ערכים שעל מערכת ההשכלה הגבוהה לתגמל ולקדם⁷⁴: **גילוי** (חקירה ויצירת ידע חדש בתחום דיסציפלינרי נתון), **אינטגרציה** (יצירת קשר בין דיסציפלינות והרחבת ההקשר לגילויים חדשים), **יישום** (השתלבות עם העולם שמחוץ לאקדמיה) ו**הוראה** (תיווך

22. Hui-Yin, H., & Shiangkwei, W. (2010). The impact of using blogs on college students' reading comprehension and learning motivation. *Literacy Research and Instruction*, 50(1), 68-88.
23. Jackling, B., Natoli, R., Siddique, S., & Sciuilli, N. (2015). Student attitudes to blogs: A case study of reflective and collaborative learning. *Assessment & Evaluation in Higher Education*, 40(4), 542-556.
24. Groom, B., & Maunonen-Eskelinen, I. (2006). The use of portfolios to develop reflective practice in teacher training: A comparative and collaborative approach between two teacher-training providers in the UK and Finland. *Teaching in Higher Education*, 11(3), 291-300.
25. Chan, K. K., & Ridgway, J. (2005). *Blog: A tool for reflective practice in teacher education?*. Paper presented at the 3rd International Conference on Education and Information Systems: Technologies and Applications, Orlando, 333-337.
26. Tur, G. & Urbina, S. (2014). Blogs as e-Portfolio platforms in teacher education: Affordances and limitations derived from student teachers' perceptions and performance on their e-Portfolios. *Digital Education Review*, November 26. Retrieved on August 15, 2015 from <http://www.raco.cat/index.php/DER/article/view/288337>
27. Parks, K. A., Dredger, K. S., & Hicks, D. (2013). e-Portfolio as a measure of reflective practice. *International Journal of e-Portfolio*, 3(2), 99-115.
28. Biberman-Shalev, L. (in preparation). *Using blogs as reflective diaries in teacher education- Israeli Students' perceptions*.
29. Kember, D., Jones, A., Loke, A., McKay, J., Sinclair, K., & Tse, H. (1999). Determining the level of reflective thinking from students' written journals using a coding scheme based on the work of Mezirow. *International Journal of Lifelong Education*, 18(1), 18-30.
30. Powell, D. A., Jacob, C. J., & Chapman, B. J. (2012). Using blogs and new media in academic practice: Potential roles in research, teaching, learning, and extension. *Innovative Higher Education*, 37(4), 271-282.
31. Priem, J., & Hemminger, B. M. (2010). Scientometrics 2.0: Toward new metrics of scholarly impact on the social Web. *First Monday*, 15(7). Retrieved on August 15, 2015 from <http://firstmonday.org/htbin/cgiwrap/bin/ojs/index.php/fm/article/viewArticle/2874/2570>
32. McGuire, H. (2008). *Why academics should blog*. Retrieved on August 20, 2015 from <http://hughmcguire.net/2008/10/26/why-academics-should-blog/>
33. Becher, T. (1994). The significance of disciplinary differences. *Studies in Higher Education*, 19(2), 151-161.
34. Mewburn, I., & Pat, T. (2013). Why do academics blog? An analysis of audiences, purposes and challenges. *Studies in Higher Education*, 38(8), 1105-1119.
35. Charleston Observatory (2011). *Social media and research workflow*. Retrieved on August 15, 2015 from https://www.researchgate.net/profile/David_Nicholas5/publication/233487690_Social_media_use_in_the_research_workflow/links/00b49535cefaca955e000000.pdf
36. Nackerud, S., & Scaletta, K. (2008). Blogging in the Academy. *New Directions for Student Services*, 124, 71-87.
37. Churchill, D. (2009). Educational applications of Web 2.0: Using blogs to support teaching and learning. *British Journal of*
4. Badley, G. (2002). A really useful link between teaching and research. *Teaching in Higher Education*, 7(4), 443-455.
5. Healey, M. (2005). Linking research and teaching exploring disciplinary spaces and the role of inquiry-based learning. In R. Barnett (Ed.), *Reshaping the university: New relationships between research, scholarship and teaching* (pp. 67-78). McGraw-Hill/Open University Press.
6. Lee, R. (2004). Research and teaching: Making- or breaking- the links. *Planet*, 12, 9-10.
7. בלוג ויקיפדיה. נדלה בתאריך 15.8.15 מ: <https://he.wikipedia.org/wiki/%D7%91%D7%9C%D7%95%D7%92>
8. Williams, J. B., & Jacobs, J. (2004). Exploring the use of blogs as learning spaces in the higher education sector. *Australasian Journal of Educational Technology*, 20(2), 232-247.
9. Blood, R. (2002). *The weblog handbook: Practical advice on creating and maintaining your blog*. Cambridge, MA: Perseus Publishing.
10. Lin, H. T., & Yuan, S. M. (2006). Taking blog as a platform of learning reflective journal. In *Advances in Web Based Learning- ICWL 2006* (pp. 38-47). Springer Berlin Heidelberg.
11. Scheidt, L. A. & Wright, E. (2004). Common visual design elements of weblogs. In L. J. Gurak, S. Antonijevec, L. Johnson, C. Ratliff, & J. Reyman (Eds.), *Into the blogosphere: Rhetoric, community, and culture of weblogs*. Minneapolis: University of Minnesota. Retrieved on August 15, 2015 from <http://conservancy.umn.edu/handle/11299/172810>
12. Krishnamurthy, S. (2002). The multidimensionality of blog conversations: The virtual enactment of September 11. In M. Absalom, & D. De Saint Leger, *Reflecting on reflection: Learners perceptions of diaries and blogs in tertiary language study*. *Art and Humanities in Higher Education*, 10(2), 189-211.
13. Herring, S. C., Scheidt, L. A., Wright, E., & Bonus, S. (2005). Weblogs as a bridging genre. *Information Technology & People*, 18, 142-171.
14. Deng, L., & Yuen, A. H. K., (2011). Towards a framework for educational affordances of blogs. *Computers & Education*, 56, 441-451.
15. Loving, C. C., Schroeder, C., Kang, R., Shimek, C., & Herbert, B. (2007). Blogs: Enhancing links in a professional learning community of science and mathematics teachers. *Contemporary Issues in Technology and Teacher Education*, 7(3), 178-198.
16. פישל, ד' (2014). בלוג דידיקטי לקסי-קיי, עוואר, 1, 4-5.
17. Brownstein, E., & Klein, R. (2006). Blogs: Applications in science education, the long tail, and learning 2.0. *Education Review*, 43(1), 16-32.
18. Quible, Z. K. (2005). Blogs: A natural in business communication courses. *Business Communication Quarterly*, 68(1), 73-76.
19. Ducate, L. C., & Lomiola, L. L. (2005). Exploring the blogosphere: Use of web logs in the foreign language classroom. *Foreign Language Annals*, 38(3), 410-421.
20. Terblanche, L., & Goodwin-Davey, A. (2013). Academic blogs: A platform for sharing information and disseminating knowledge. *Southern African Linguistics and Applied Language Studies*, 31(3), 375-387.
21. Absalom, M., & De Saint Léger, D. (2011). Reflecting on reflection: Learner perceptions of diaries and blogs in tertiary language study. *Arts and Humanities in Higher Education*, 10(2), 189-211.

56. Halic, O., Lee, D., Paulus, T., & Spence, M. (2010). To blog or not to blog: Student perceptions of blog effectiveness for learning in a college-level course. *Internet and Higher Education, 13*, 206-213.
57. Goh, J. W. P., Quek, C. J., & Ong, K. L. (2010). An investigation of students' perceptions of learning benefits of weblogs in an East Asian context: A research analysis. *Journal of Educational Technology & Society, 13*(2), 90-101.
58. Xie, Y., Ke, F., & Sharma, P. (2008). The effect of peer feedback for blogging on college students' reflective learning processes. *Internet and Higher Education, 11*, 18-25.
59. Killeavy, M., & Moloney, A. (2010). Reflection in a social space: Can blogging support reflective practice for beginning teachers?. *Teaching and Teacher Education, 26*(4), 1070-1076.
60. Jimoyiannis, A., & Angelaina, S. (2012). Towards an analysis framework for investigating students' engagement and learning in educational blogs. *Journal of Computer Assisted Learning, 28*, 222-234.
61. Yang, S. H. (2009). Using blogs to enhance critical reflection and community of practice. *Educational Technology & Society, 12*(2), 11-21.
62. Clyde, L. (2005). Educational blogging. *Teacher Librarian, 32*(3), 43-45.
63. Wolf, K. (2010). Bridging the distance: The use of blogs as reflective learning tools for placement students. *Higher Education Research & Development, 29*(5), 589-602.
64. Downes, S. (2004, September/October). Educational blogging. *Educause Review, 39*(5), 14-26. Retrieved on August 28, 2015, from <http://ep.blogspot.com>
65. Ellison, N. B., & Wu, Y. (2008). Blogging in the classroom: A preliminary exploration of student attitudes and impact on comprehension. *Journal of Educational Multimedia and Hypermedia, 17*(1), 99-122.
66. Chen, W. & Bonk, C. (2008). The use of weblogs in learning and assessment in Chinese higher education: Possibilities and potential problems. *International Journal on E-Learning, 7*(1), 41-65.
67. Ives, B. & Watlington, A. (2005). Using blogs for personal KM and community building: Refining the global knowledge marketplace. *Knowledge Management Review, 8*(3), 12-15.
68. Genc, Z., & Tinmaz, (2010). A reflection of preservice teachers on e-Portfolio assessment. *Procedia Social and Behavioral Sciences, 9*, 1504-1508.
69. Üstünel, E., & Deren, E. (2010). The effects of e-Portfolio based assessment on students' perceptions of educational environment. *Procedia Social and Behavioral Sciences, 2*, 1477-1481.
70. Zelick, S. A. (2013). The Perception of Web 2.0 technologies on teaching and learning in higher education: A case study. *Creative Education, 4*(7A2), 53-93.
71. Zhang, S. (2013). An empirical study of the factors affecting weblog success in higher education. *Journal of Information Systems Education, 24*(4), 267-279.
72. Boyer, E. L. (1990). *Scholarship reconsidered: Priorities for the professoriate*. Princeton, NJ: The Carnegie Foundation for the Advancement of Teaching. Retrieved on August 28, 2015, from <http://www.eric.ed.gov/ERICWebPortal/detail?accno=ED326149>
- Educational Technology, 40*(1), 179-183.
38. Kim, H. N. (2008). The phenomenon of blogs and theoretical model of blog use in educational contexts. *Computers & Education, 51*(3), 1342-1352.
39. Neira-Piñeiro, M. D. R. (2015). Reading and writing about literature on the Internet. Two innovative experiences with blogs in higher education. *Innovations in Education and Teaching International, 52*(5), 546-557.
40. Kirkwood, A., & Price, L. (2014). Technology-enhanced learning and teaching in higher education: What is 'enhanced' and how do we know? A critical literature review. *Learning, Media and Technology, 39*(1), 6-36.
41. Nardi, B., Schiano, D. J., Gumbrecht, M., & Swartz, L. (2004). Why we blog. *Communications of the ACM, 47*(12), 41-46.
42. Pena-Shaff, J., Altman, W., & Stephenson, H. (2005). Asynchronous online discussions as a tool for learning: Students' attitudes, expectations, and perceptions. *Journal of Interactive Learning Research, 16*, 409.
43. Krause, S. D. (2005). Blogs as a tool for teaching. *Chronicle of Higher Education, 51*(42). Retrieved on August 20, 2015 from <http://chronicle.com/weekly/v51/i42/42b03301.htm>
44. Deitering, A-M., & Gronemyer, K. (2011). Beyond Peer-Reviewed Articles: Using blogs to enrich students' understanding of scholarly work. *Portal: Libraries and the Academy, 11*(1), 489-503.
45. Deleuze, G., & Guattari, F. (1988). *A thousand plateaus-capitalism and schizophrenia* (B. Massumi, Trans.). London: Continuum.
46. Guo, L. (2014). Preparing teachers to educate for 21st century global citizenship: Envisioning and enacting. *Journal of Global Citizenship & Equity Education, 1*(4), 11-23.
47. Richardson, W. (2006). *Blogs, Wikis, Podcasts and other powerful web tools for classrooms*. Thousand Oaks, CA: Corwin Press.
48. Vygotsky, L. S. (1978). *Mind and society: The development of higher mental processes* (14th ed.). Harvard University Press.
49. Maag, M. (2005). The potential use of "Blogs" in nursing education. *CIN: Computers, Informatics, Nursing, 23*, 16-24.
50. Suárez-Llorca, C., Carrasco-Embuena, V., Fourcade-López, A., Chinchilla-Mira, J. J., & Andreu-Cabrera, E. (2010). The effects of the use of blogs on the learning process of sea sports in the framework of higher education. *Journal of Human Sport and Exercise, 5*(2), 288-294.
51. Mansor, A. Z. (2011). The Use of Blog in Decision Making Skills Course. *Procedia Social and Behavioral Sciences, 18*, 491-500.
52. Duarte, P. (2015). The use of a group blog to actively support learning activities. *Active Learning in Higher Education, 16*(2), 103-117.
53. Ward, P., & Lee, M. A. (2005). Peer-assisted learning in physical education: A review of theory and research. *Journal of Teaching in Physical Education, 24*(3), 205-225.
54. Hall, H., & Davison, B. (2007). Social software as support in hybrid learning environments: The value of the blog as a tool for reflective learning and peer support. *Library & Information Science Research, 29*, 163-187.
55. Walker, J. (2005). Weblogs: Learning in public. *On the Horizon, 13*(2), 112-118.